

**Nauicula siue speculum fatuoru[m] Prestantissimi
sacraru[m] literaru[m]**

Geiler von Kaysersberg, Johannes

Argentorati, 24. Jan. 1513

87 Deu[m] blasphemantiu[m] (Laster narren) Nole. Blasphemare
diuina[m] p[ro]uidencia[m]/ diuina[m] iusticia[m]: maledicere optatiue:
iurare p[er] membra Chr[ist]i: me[m]bra Chr[ist]i rece[n]sere ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70346](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70346)

Turba. LXXXII XXVII

peccatis / r obrectus niue apparentie bone p hypocrisim z peccatorz de
cultatōem: intus aut plenus vmbz pctōz / sciam suā corrodentium.
Sup hunc aliqñ mittit radios multos multoz bñficioz nature / for
tune. grē. Ipe aut miser remittit fetozes pctōz: quia inde in plura z pe
tora cadit pctā. Noli frater noli: non sic abutere bonitate dei / q̄ te expe
ctat ad pñiam. Veniet dies z non parcer: immo tātō scerius puniet
quātō diutius pepcit. Et vt Valerius ait: Lēto q̄dem gradu ad vñs
dictā sui diuina peccat ira rē. Subito em̄ tūc veniet ira dei / z in tempe
vindictē dispdet. Eccl. v. Noli ḡ aburi bñficijs dei in tuam pditōnem:
non fac tibi de tyruca misericōdie venenū tue mortis z damnatōis. Non
sis cocus q̄ de p̄cioso cibo diuine pietatis tibi cibū / pficias venenosuz.
Dedit tibi deus locū pñie: ne abutaris eo in supbiam. Dedit tibi lon
gam vitam vt pñiam agas: nō vt tibi catenā fabrices pctōz / q̄bō ad in
fernū traharis. Quid em̄ sit a talibz (q̄bō dat longa vita a deo: ipi aut
sup hoc iugit peccant) q̄ q̄ p̄les ahulos pctōz / p̄nectunt. De gula ecce
z ebrietate ad luxuriā: de luxuria ad debita / z trahenda z non soluēdat
q̄ illa pctā sunt sumptuosa: deinde ad furta: postea maiora z homici
dia: postremo ad furcas inferni. Non sic o frater: qñ poti⁹ vincula colli
tui cito solue. Et nē differes: quia / psuetudinē obiectam dimittere ē dif
ficile z quasi / ztra naturā / p̄sertim in malo. Bona statim dissuescimus
p̄pter fomitē inclinātem / ztra bonā / psuetudinē: secus de mala: q̄bz for
mitē adiutorē. Vbi q̄so visus est mēdar in iuuetute / verax in senectute
re. Sic de fure: sic de luxurioso (Jung gewont alt thont) Raro accidit
qñ luxuriosus maneat vel ope vel voluntate vel cogitandi voluptate.
Quis q̄so tepidus z ociosus in iuuetute efficit in senecta agilis. Quō
er tenaci z auaro largus: quomodo in senecta ieiunabit / q̄ (iam quasi
infans factus) indiget multiplici refectōe. Vbi est q̄ totū restituat in se
nectute q̄ male acq̄sunt in iuuetute. Quō tūc sobrius q̄ p̄us / ebrius
optet em̄ mane bibere p̄ / p̄plexionis siccitate. Nec p̄t tūc camisiā dimit
tere: q̄a frigus est. Nec ozare: q̄a caput debile est z pectus strictū ad orā
dum: sed nō ad garrulādū. Nec / v̄bū dei audire: q̄ somnolent⁹ est. Nec
peregrinare: q̄ debilis est. Nec aliena restituere vel elemosynas dare:
ne paup sit. Memēto ḡ creatoris tui in diebz iuuetutis tue: z ne tar
des / z uerti ad dñm. Rogemus dñm.

Feria. iiii. post Reminiscere

Stultoz infinitus est numerus. Eccl. i. Euangelium.

Octogesima septima turba stultoz est: deñ blasphemantibz
(lester narrē / gottes lesterer) Qui similes sunt iudeis z paga
nis / de q̄bō in euāgelio: rursus crucifigentes linguas suis:
illudētes / z flagellantes Iesuz ch̄m. De q̄bō tria dicā. P̄
mo q̄bō nolū discernant. Secō q̄nta sit eoz stulticia / immo furor z in
Bg

Deum blasphemātium

sanctia. Tertio que remedia. De primo reperio nolas septem/quibus dicitur nosci possunt.

Prima nola est: blasphemare diuinā puidentiā. Sunt q̄ dicunt deum non habere puidentiā de reb̄ seu actib̄ humanis: sed oia euenire a fortuna: qz vident bonis mala z malis bona euenire zc. Noli fatue inculpare deum in factis suis: qz opera eius sunt nimis pfunda: mēs nostra ad iudicādū nimis tortuosa: ip̄e oim̄ summa z p̄ma regula.

Z Secūda nola est: blasphemare diuinā potētiā. Sic fecit Sennacherib̄ Esa. xxxvij. z. iij. Reg. xix. Sicut duo illi bonomēses p̄patres q̄ asserēbat gallū in frustra p̄ eos defectū/ neqz a Petro neqz a Eb̄no resuscitari posse: sed oēs hi penas suas ptulerūt indignas. Illius em̄ ereret occisi sunt vna nocte ab angelo dñi centū octoginta q̄qz milia hoim̄. Hi aut̄ gallo viuo resurgere lepra puniti: q̄ plaga in posteris eoz hereditaria p̄mansit vsqz in obitum.

Tertia nola est: blasphemare diuinā iusticiam. Blasphemāt q̄dam dei iusticiā dicentes deum iniustū: cū multū affligit aliq̄s: z crudelez: cum tñ sit iustissimus z clemētissim⁹. Est hec blasphemia damnatorū in inferno. Et̄ d̄: Apoc. xv. Estuauerūt hoies estu maguo z blasphemauerūt nomē dñi h̄ntis p̄tatem sup̄ has plagas. Et̄ d̄ glo. q̄ in inferno positi quis sciāt se p̄ merito puniri: dolet tñ q̄ de⁹ habeat tātā potētiā q̄ plagas eis inferat: cuius dicti declaratiōem ponit b̄tus Thomas. ij. q̄. xij. art. iij.

Quarta nola est: maledicere opratiue deo sicut creature ex aīo vindicādi se. Qd̄ qdā faciūt x̄bo impcādo deo mala. Quidā facto: sicut ille q̄ cū in ludo amisisset gladiū vsus celū iecit: z cruetatus decidebat: vt recitat in de eruditōe disci. Quidā aīo blasphemāt/ q̄ patiunt cogitātōes blasphemie/ sed inuolūtariē illi nō peccant/ qz patiunt potius.

Quinta nola est: iurare in boneste z sine necessitate p̄ mēbra Christi. (samer gotz lung du entgast sin mir nit) est tripler peccm̄ in vno actu: iuramētū illicitū/ blasphemia z p̄minatio. Sicut maledicere p̄ membra Christi: vt (das dich gotz lung schend) ibi optas ei p̄fusionē: hoc est maledictio: z noias pulmonē Christi irrecuerēter: z ē blasphemia in p̄posito.

M Sexta nola est: mēbra Christi aīo vindicādi se p̄tra Christi p̄iculatū recēdere. Et̄ qdā facere solēt/ q̄ neqz iurātes p̄ mēbra neqz p̄ ea maledicētes primis: neqz etiā deo maledicūt: sed solū simplr mēbra Christi aīo iurādi recēsent/ z eū nouacula lingue sue discerpūt z laniant.

Septimā nola est: recēdere maledicēdo sc̄tōs dei: p̄cipue sc̄tāz Mariā dei matrē: vel mēbra noiando in boneste zc. Plane hec oia redunt dāt in deū q̄ eos sc̄tificauit. Itaqz blasphemia dei h̄ d̄ vt b. Tho. ij. q̄. deducit. Ecce habes p̄mū p̄ctum de nolīs discretiuis.

De sc̄do q̄ris/ q̄nta sit illoz fatuitas? R̄spondeo breuiter q̄ grādis admodū negū fatuitas/ sed insātia z furor: est em̄ eoz peccm̄ grauissimū:

Turba. LXXXVII. XXVII

vt in .ij. ij. Primo qz irremissibile. i. difficulter remissibile: vt dicitur Ebis.
Neqz miz: qz est pumelia serui ptra dñm z tale dñm. Qui piciu de
amico/difficulter recipit in gram: vt dicitur Eccus: qz vix recedit memos
ria eius a corde. Quo qz qz totiens dñm deum blasphemauit/regē glē
z dñm dñantū: Scdo grauitas eius apparet ex pena. Nam fm leges
veterē lapidabant: fm eccasticā deponit clericus: laicus excoicat/fm
leges aliqñ decapitat: z alijs penis affligit: z Philippus rex Francie
oēs submersit. (Ist niemans noch gültiger an dem du dñe zorn/wie
ten rach ynd vnsinnikeit kanst vfstossen: kanstu es über niemans an
ders vfkömen weder liber got) Omnes alios times/quasi repcutiatz
remaledicant: alle solus est que tam vile reputas vt nō repcutiatz
Tertio qz maxima ingratitudo est hec blasphemia. Et cur ita: qz in mēbro
illo deū in honorat in quo deus cum p ceteris creaturis honorauit ho
minē. s. in sermone z lingua sua. Solus em hō inter aialia bz donum
sermonis: fm Aristo. Deniqz qz mēbra illa infirmitatis humane/ qz p
pter salutē ipius assumpsit: tpe ad pumeliā dñi nominat: z ingrat? ē
de bñficio incarnatōis. Dic qso tu blaspheme qd tibi mali fecit cerebz
caput/oculi/collū/cor/sudor/sanguis/z caro dñi nostri Jesu chri: vt di
cas blasphemando (Gots hirn: gots schedel/gots hals/gots hertz/gots
schwef/gots blut/vñ gots fleisch) Dic tu maledicte/qd tibi mali fecez
rūrē: Forsan nunqd bec sunt: qz cerebz z caput eius coronam spineam
suscepit z sanguinē de se pluit/ vt tu eterne glē suscipies coronā: ideo di
cis dei cerebz. Reddis vices gratitudinis oculis q in cruce fuerunt
z caligauerūt z fracti p te/ vt abstergant ob oculis tuis oēs lachryme
z deum deoz videas in sion. Quid mali fecit collum: Forsan quia co
laphos p te passum. Et qd cor qso: quod p te tōtiens compunctōes/
miseratōes/tristitias z anxietates sensit: immo diram lanceā in se susce
pit. Quid queso fecit tibi sudor z sanguis: Nonne p te in monte Iesus
effudit/ vt tu eternū refrigeriū acciperes: Nonne sanguis in cruce fusus/
vt te in suo lauaret sanguine z redimeret: Nonne caro eius p te liquida
facta est: z tibi eam in edulium quotidianum reliquit: Q tu ingratissi
me z diabolice blaspheme/ vt quid sic agis: Fortasse putas/ quia nō sa
tis fuerit affectus pumelijs Iesus a iudeis diaboli ministris: z tu ad
implere velis mensuram patris tui diaboli pumelias super contume
lias addendo. Nōne par est hic frater mei iudeis: Quid dixi par: imo
mo longe deterior. Illi mortalem infirmū z in statu humilitatis pum
melijs affecerūt: iste immortalē z in celis regnantē. Illi ignorantes cum
esse deum: si em cognouissent/ nunqz dñm glē crucifixissent: iste autē
quē cognoscit esse deū z credit. Illi aures ad blasphemā obstruebant:
h larat linguā z arrigit aures. Illi dolentes vestimēta scindunt sua: ille
Jesu chri corpus z omnia membra sua lingua diabolica mēbratim
discerpit z diuidit. Examullim itaqz deteriores sunt iudeis. Et quid
Bg ij

Deum blasphemantium

dicti iudeis: immo etiā oībo creaturis deteriores. Omnes em̄ alie crea-
ture deū laudāt z bñdicūt, et^o z potētiā/bonitatē z sapiā ostenden-
do: aliosq; p hoc ad laudandū inuitāt: sicut opus egregiū inspicientes
ad artificis laudē incitat. Ille autē qui spēat^r ppter hoc linguā accepit
vt deū laudare: deū nō laudat/sed ptra aliaz creaturaz admonitōem
deū blasphemat. **N**ix est (inqt b. Grego. q̄liter homo deū nō laudat:
cū orānis creatura ad eum laudandū semp inuitet. **D** canis/o traditō-
tor/o crucis **E**h̄i inimice. **D** canis/sed non nisi rabide. **C**anis nō ras-
bidus te melior est/q̄ dñm suū non mordet nec dilacerat: tu autē dñm/
sed z deū tuū cū blasphemias dilaceras. **C**anis rabide manū q̄ tibi/pa-
nem/immo aerem/solē/lunam/deniq; z aiā z glām porrigit: hāc ma-
nū inq; mordet. Nunq̄d ne traditor es: q̄ eodē ore q̄ vinū a deo crea-
tū cibisti/illūipm deū mordet z p̄tūmēlijs afficis. **T**u crucis **E**h̄isti in-
imice rursūm tibi metip̄i **E**h̄im crucifigis. **T**ibi metip̄i inq; (non em̄ si-
bi) q̄ ppe cū **E**h̄is semel mortu^o sit/z ampli^o nō moriet: mors illi vltra
nō dominabit/sed tibi metip̄i: punieris em̄ sicut q̄ **E**h̄im crucifixerāt.
De tertio dicit: **E**t qd ageremus ptra insanā fatuitatē z fatuā insanā-
am? **R**ādeo p̄mo: q̄ p te debes custodire os tuū z statuere penam vel
oratiōis vel denarij zc. cū p̄uaricatus fueris p familia: deinde sis sollicit-
tus vt p̄hibeas eos a talib; **P**orro tu politice fac p̄nias penis p̄dit-
ctis blasphemos: z añ oīa aufer de medio occasione^m haz blasphemias-
rum. **E**t q̄ sunt hec? **I**p̄e sunt ludi p̄hibiti z p̄iuitia in stubis. **E**ñ q̄so
plures in deū blasphemie p̄ueniūt q̄ ex ludis z ebrietatib; **C**lauden-
de igit̄ essent stubes. vt amore essent occasiones blasphemēdi p̄inque.
Presertim liceret h̄ tpe sacro quadragesima: in quo passim z effrene
frangunt ieiunia ecclē. **H**oc p̄terea tpe piculi z miserie: in quo miseriaz
patiunt̄ occasiois z p̄uaricatiōis oīm rez suaz incendio z rapina ami-
ci z fratres nostri in p̄fictu **S**witensū z alioz: q̄ picula vtiq; etiā nos-
bis imminēt. **S**ic sic agēdū est: sic p̄nceps/sic senatus/sic ep̄s facere de-
berēt. **S**ed qd si tales essent p̄mi lurcones/ebrii z lusoies: tūc cōitates
dñt se de his introumittere: z eos p̄monefacere vt talia faciāt: honorem
dei tueant: blasphemātes de medio tollant: q̄ si reuerint/studeāt sibi
alios amatores dei z zelatores iusticie de omni populo debuit eligere.
Ele ve terre z cōitatib; vbi nō tales quales ip̄e describit de p̄plo: s; so-
lū ad fauorē z de p̄geniebo regentes eligunt. **S**ed q̄s murilego nolam
alligabit: q̄s hec p̄ponet p̄ bono reip; p̄ dei glā z aiāz salute? **N**emo au-
det: oēs timēt. **H**ic p̄prie vtilitati timet: alius sue vanitati. **V**ellet fieri
nobilis/ideo nobilib; adulat/vt p̄ eos in p̄fortiū euebat nobilitū: sicq;
eis p̄radicere nō audet: neq; seq̄ p̄sciam neq; bonū reip; z cōitatis/sed
illoz aspiciere fauorē: sicq; fit vt is q̄ deberet esse re z noie de plebe/re
nō/sed solo noie sit. **A**lius timet si p̄tra veniat/auferat sibi lucz: qz fas-
ber ferrarius est/lanius aut alterius artificij homo alicuius: q̄ si resti

Turba. LXXXIII XXVIII

erit curatozibz illoz/ timet amoueri z lucro puari: q̄ digitū supponit
labello. Sic sic oēs claudunt oculos: p̄ cācellos digitoz. p̄spiciūt: z res
pu. perit: dei blasphemie nō cobibent: ludi z putiua illa in stibis publi
ce nō p̄hibent: signū q̄ filij dei nō sunt: qz als tales sui p̄is dei blasphe
mia nō sustinerēt. Legit̄ de h̄ exēplum satis aptū p̄posito. Mater tres
b̄is filios marito suo dixit: de tribz filijs vnus sol⁹ est tuus. Sed ante
q̄z filiū vez noiaret/ mortua est. Paulo post p̄ mouēs/ amicos amo
nuit q̄ caute agerēt ad cognoscēdū q̄s ver⁹ ess; fili⁹: z vt ei totā darent
hereditatē z p̄is bona. Iudex h̄o discret⁹ /corp⁹ p̄is defuncti erexit:
dicēs illis tribz filijs/ q̄ q̄ pinquus ad cor p̄is sagittaret/ haberet heres
ditatē. Primus p̄p̄secūdus pinquus z pfundius illud tenuit. Tertius
us h̄o dixit: q̄ citius totā dimitteret hereditatē q̄ ad p̄is corpus sag
gittaret. Sic q̄ verus p̄pertus est filius: qz horrebat naturalr patris
corpus sagittare. Sic z hic. *Aplica ex summa p̄dicantiū fol. v. xvij.*
verbo/ filiatio.

Feria. v. post Reminiscere. Ultima Februarij.

Stultoz infinitus est numerus. Eccl̄s. j. Euāgelium.

Octogesimaoctaua turba stultoz est: plagas diuinas admī
rantū (Plog narre) Ipi sunt q̄ mirant̄ de plagaz multitu
dine/ quasi putarēt cū iudeis circa p̄ncipiū hodierni euāge
lij iudiciū dei nō esse iustū: q̄ punit malos z bonos nocens
tes z innocētes/ cū tñ iustissimū: sicut clare deducet. Pnt aut̄ hi fatui
ad p̄is tribz dinosci nolis: q̄uis p̄les possent assignari.

Prima nola est: mirari plagaz siue tribulationū a deo immissionē
Sūt q̄ q̄rūt ex admiratōe vñ plage tot. pueniāt/ pestilētia/ bella/ fames
tēpestates/ caristie rez diuersaz z fructuū zē. z sup hoc varij varias
assignant causas. Sūt em̄ q̄ h̄ ascribūt planetis z varijs coz z aliaruz
stellaz p̄iunctōibz in signis varijs: sup qz his mirabilia mirant̄ p̄dicere
in p̄dictis plagis. Sed z qdā Genetiaci ex horoscopis natiuitatū va
ria dicūt: q̄ oia sunt plena insanijs falsis/ p̄cipue vbi exorbitāt p̄ncipia
naturalia. De siccitatibz/ pluuijs z s̄libz in cōi p̄nt aliq̄ p̄dicere/ q̄uis
ereberrime fallant̄: z ess; sollicite p̄ ordinarios locoz sup h̄ puidēdum
ne diuulgarent̄ libelli p̄ imp̄sionē p̄tinētes supstitiosa. Sed velle di
cerēt mibi in p̄mis/ q̄s planeta regnauerit tpe diluuij Noe. Sen. vij.
q̄n cataracte celi apte sunt/ z pluit. xl. diebz z noctibz destructa tota ter
ra. Quis regnauit planeta dū igne z sulphure de celo plucite/ Zodos
ma p̄busta est: Quis p̄terea tpe Dauid q̄n facta est fames in diebz ei⁹
tribz annis iugiter: ij. Reg. xxi. Quis tādē planeta regnauit tpe Helic:
ij. Reg. xvij. q̄n nō pluit annis tribz z mētibz sex: q̄n tāta fames terrā
occupabat q̄ nec erat herba eqs. Scio qz cornicabunt: qz nescio q̄ pla
nete z stelle erāt sub aq̄rio p̄iuncti tpe diluuij: z sic naturale fuit: z sic de